

HELPEN

Schreeuwer als ze was als kind, was Anna bang voor mevrouw. Ze griezelde van haar. Had een hekel aan haar. Meer dan dat, ze haatte haar, diep, uit de grond van haar hart. Ze droomde ervan om mevrouw te vermoorden.

Punt was: ze wist niet goed hoe.

Ze keek hoe 't bij de vriendinnen toeging. Viste voorzichtig. Moesten zij helpen thuis? Ze kreeg zuchtende verhalen te horen over tafeldekken en weer afruimen, over de dagelijkse grote afwas na de avondmaaltijd als de schaaltes en kommen en borden van soep, hoofdgerecht en dessert torenhoog op het aanrecht in de keuken waren opgestapeld om door de dochters te worden weggewerkt, over het wekelijks verschonen van het eigen bed, het sorteren van de was op wit en bont, over het om de week de was helpen vouwen en soms zelfs als straf wel de strijk.

Meer niet?

Hoezo? Was dat soms niet genoeg? Zij vonden dat vreselijk veel. En de jongens behoefden nooit iets te doen. Hooguit eens kolen te scheppen. En 's winters ruimden ze dan wel sneeuw, maar zo vaak sneeuwde het niet, nietwaar? Dat was het. Anna luisterde, knikte, ze zuchtte mee. Het was veel ja. Zoiets had zij ook.

Dat was niet waar.

Zij had meer.

Mevrouw zèlf moest geholpen worden. Mevrouw was te zwak om zichzelf te helpen. Waarmee? Ze kon zichzelf niet wassen want ze kon niet overal bij, omdat ze erge last van haar rug, van haar hele lijf had. Dus als ze in bad ging moest ze worden geholpen met wassen en daarna met afdrogen.

Dan lag ze daar in het water, mevrouw. Bloot en wit tussen de bellen van schuim. Als een heel groot, lodderig weekdier. Een pratend weekdier. “Doe de washand maar vol met zeep, nee, niet die gewone zeep, die luxe! Die magnolia, die zo heerlijk ruikt. En dan inzepen. Niet aaien, maar zépen. En niet zo bangelijk zeg, gewoon, overal. Ik ben je moeder hoor! Stel je niet aan! Ook van onder ja. Ja, natuurlijk. Dat is een zachte plek, die heeft veel zorg en liefde nodig. Dus zeep daar maar eens extra lang. En dan daarna voorzichtig de handdouche erop. Lang, want er mag geen zeep blijven zitten, daar is de huid op die plek veel te teer voor. En de handdouche lauwwarm, maar meer warm dan lauw! Voorzichtig. Heel behoedzaam, en zachtjes beginnen.”

Anna zeepte.

Maar in haar hoofd speelde ze buiten. Deed ze mee met de kinderen die buiten speelden. Was ze de baas. Alle kinderen deden wat zij wilde. Stoepranden, bordje-tik, ballen, elastieken. En als ze scholden, zou ze met ze gaan vechten.

Ondertussen zeepte ze. Soms zuchtte en kreunde mevrouw. Dan trok Anna haastig terug, bang dat ze haar pijn gedaan had. Maar nee, mevrouw zei dat het juist heel fijn was. Dat Anna een grote meid was. Dat ze het goed deed, dat ze dóór moest gaan en vooral niet zo opeens moest stoppen want dat zou juist heel pijnlijk zijn. Met zulke woorden trok mevrouw haar terug van de straat. De badkamer weer binnen. Na het wassen droogde Anna mevrouw af met een dikke warme

badhanddoek. “Overal. Helemaal. Ja natuurlijk, wat dacht je? Moet ik smetplekken krijgen soms?” En pas daarna, als het laatste klam van dat lijf af was, mocht ze eindelijk ècht naar buiten. Baas spelen, schreeuwen, ruzie maken. Of binnen lezen. Dan was ze vrij. Buut vrij!

KITSCH

Hoe oud was ze geweest? Negen, tien misschien.

Op zoek naar een cadeau voor vaders verjaardag zag ze de kleine vos bij de Bijenkorf. Het was liefde op het eerste gezicht. Ze hoefde niet langer te zoeken. Daar stond haar cadeau, te midden van andere zwart-witte beeldjes: een trotse vos met een spitse snuit, de dikke staart fier geheven. De vos zou prachtig staan op vaders donkere bureau, plechtig en feestelijk tegelijk, het wit zou glanzen onder de lamp, het doffe antraciet zou tot zwart verdiepen. En als de lamp uit was, lichtte hij op, leek hij uit het donker naar voren te komen. Dit was het, dit zou ze hem geven.

Ze had een flink bedrag gespaard, had de vos meteen kunnen kopen. De winkelvevrouw had het beeldje zorgzaam in vele lagen vloepapier gepakt. “Weet je vader ’t een en ander van kunst?”, vroeg ze.

“O ja”, zei Anna verguld “heel veel. Want hij gaat altijd met ons naar het Gemeentemuseum en naar het Mauritshuis toe!”

De verkoopster glimlachte. “Dat is boffen zeg, wát een aardige vader heb jij! Nou, dan weet hij wel wat het betekent als je hem vertellen kunt dat deze aardewerk vos een ontwerp van Jaap Ravelli is. En Ravelli is niet de geringste! Kun je dat onthouden, Jaap Ravelli? Of zal ik het opschrijven voor je?”

Dat hoefde niet. Anna onthield het wel. Ze was opgetogen over

haar keus. En nadat ze de vrouw verteld had welke plechtige taak het dier te wachten stond alswachter van naam op vaders bureau, zocht deze zorgvuldig fraai inpakpapier, krulde met de schaar een ragfijn gouden lintje. “Je vader zal hier blij mee zijn. Ik weet het zeker!”

Anna had verheugd geknikt. Ze had nog nooit zo iets prachtigs gegeven.

Ze had nauwelijks vaders verjaardag kunnen afwachten. Kondigde vooraf meermalen aan dat ze hem ging verrassen met iets heel bijzonders: “Wacht maar af. Nog zes, vijf, vier... dagen, - hij telde net zo hard af als zij, nam ze aan - dan zult u het weten.” Op de dag zelf stond ze popelend met haar pakje klaar: “Ik heb zoiets moois voor u!”

Vader lachte. “Nu ben ik wel héél erg benieuwd.”

Hij had het pakje voorzichtig geopend, laagje voor laagje de vloeiblaadjes afgepeld: “Deftig hoor. Net zijde.” En hij pakte tenslotte de vos op als een prachtig, een kostbaar kleinood. “Een vosje”, zei hij “mijn naamgenoot!” Vader leek wel ontroerd te wezen.

“Wat een kitsch, zeg!” snerpte mevrouw meteen, met afkeer in haar stem. “Ben je speciaal voor je vader naar een uitdragerij geweest of heb je dat moois op de markt gevonden, ergens midden tussen de lorren? Dat beest komt niet in de woonkamer te staan hoor! Als je dát maar weet! Op smakeloze prullen zitten we hier niet te wachten.”

“Een vosje...”, had vader zacht herhaald.

Hij trok Anna naar zich toe, legde zijn arm om haar schouder. “Wat heb je dat lief bedacht meis. Ik ben er heel erg blij mee.”

Anna wrong zich los. Ze keek haar moeder aan. Ongelovig. De kou kroop onder haar kleren. Kippenvel kreeg ze er van.

“Troep!”, herhaalde mevrouw met een uithaal. “Uitgerekend jij, die altijd zo dik met je vader bent, komt met zo’n monsterlijk cadeautje aan.” Ze lachte schamper. “Zo. Nou zien we meteen eens wat die liefde van jou waard is. Wat heb je ervoor betaald? Kon je wel een kwartje missen voor je vader?”

“Veel meer”, fluisterde Anna. “Ik had er voor gespaard.”

“Elke cent is er een te veel”, constateerde mevrouw. “Enfin, je brengt het maar terug vanmiddag. Dan kun je van dat geld sigaren kopen, daar doe je je vader tenminste een genoegen mee.”

Anna had benepen geknikt. Ze keek schuw naar vader omhoog.

In vaders grijsblauwe ogen blonk een zeldzaam licht. Het licht van nauw bedwongen drift. En toen hij sprak klonk zijn stem laag. “Mag ik even?” zei hij. “Mag ik zelf misschien ook wat zeggen over mijn cadeau?” Hij schraapte zijn keel. “Over mijn cadeau!” herhaalde hij, vervaarlijk van toon. Hij keerde zich naar Anna. “Over mijn móóie cadeau. Het is een cadeau waar ik heel erg blij mee ben. Ik neem deze vos mee naar kantoor en ik zet hem daar op mijn bureau. Dan heb ik er de hele dag zicht op. Het is een sterke, een mooie, een trotse vos. Ik houd van trotse vossen.”

Hij pakte Anna bij haar kin, hief haar hoofd, kuste haar. “Dank je wel meis. Dank je wel, mijn eigen kleine vos.”

Toen stond hij op. “Het is mijn tijd”, zei hij kort.

Hij pakte voorzichtig het stenen vosje op. Wikkelde het zorgvuldig weer in het vloeipapier, pakte het pakje daarna in zijn grote, geruite zakdoek. Daarna verdween de vos in de zak van zijn colbert. Vader vertrok zwijgend.

In de kamer hing de stilte als een dikke mist.

“Vreemd toch”, zei mevrouw toen vlak “het zijn altijd weer dezelfde die de sfeer hier in huis vergallen.”

Anna sloop de kamer uit. Ze greep haar jas. Holde naar buiten. ‘Kitsch’, dacht ze, diep ongelukkig ‘ik heb kitsch voor vader gekocht! En vader neemt het vosje mee naar de zaak omdat het niet thuis mag blijven. Omdat vader aardig wil zijn voor mij, niet wil zeggen hoe lelijk het is. Hij verstopt het daar, dan is hij er af! Hoe kan dat nou? Ik vond hem zo mooi!’ Ze liep op straat tot het schooltijd was. Er werd verder over gezwezen.

Nu keek ze vader aan. Ze lachte.

“Hij is ouder en wijzer geworden, maar nog net zo mooi en gaaf als op de eerste dag”, zei haar doodzieke vader in bed.

Anna wikkeld de kleine vos voorzichtig in papieren zakdoekjes. Ze kust vaders vermoeide gezicht. “Als ik ooit een zoon krijg, hoop ik dat hij op u lijkt. En dan geef ik de kleine vos aan hem door”, zei ze.

“Dat vind ik een mooi idee”, zei hij zacht. “Een vos met het eeuwige leven. Is er toch nog een vos die onsterfelijk wordt. Want ik heb mijn tijd wel gehad.”

“Hoe zou U het vinden? Ik met een kind?”, had Anna haar vader gevraagd.

Er viel opeens een stilte.

“Hoezo?”, vroeg haar vader toen. “Is het zo ver?”

“Nee hoor”, zei ze. “Gewoon maar, als vraag. We weten nog niet wat we willen. Daarom. We praten er samen nog over. Wat vindt u? Van kinderen krijgen, bedoel ik?”

Haar vader greep plotseling haar hand. “Doe het niet Anna”, zei hij haar dringend. “Kind, wees verstandig. Begin er niet aan Anna, doe het niet. Niets dan narigheid is het.”

“Waarom?” had zij hem verbijsterd gevraagd.

“Het is narigheid. Niets dan narigheid”, herhaalde de vader van Anna’s dromen. Daar hield hij het bij. Toen viel hij in slaap. Hij was moe. Hij was dodelijk moe.

Ze was stilletjes weggeslopen. En ze had onderweg in de auto naar Haarlem hardop gepraat tegen de man die daar in Wassenaar in een ziekenhuisbed lag dood te gaan. “Waarom zegt u dat nou vader? Wat deed ik dan fout? We hielden toch altijd van elkaar? Dat was toch geen schone schijn? Of lijkt dat maar zo? Waarom zei u dat dan? ‘Wees verstandig en doe het niet. Niets dan narigheid... Nooit aan een kind beginnen.’” Ze bleef zijn woorden herhalen.

Ze kwam er niet meer op terug. En hij evenmin.

De vos kreeg een plaats in haar kamer.